

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

(Folyóiratok és hírlapok irodalomtörténeti vonatkozású cikkei.
Munkatársak: *Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Pintér Jenő.*)

I. Folyóiratok.

A Cél. — 1932. évf., decemberi szám, Hubert Ottó: *Martinovics*. Rámutat arra, hogy Martinovics magasztalói nem ismerik az összeesküvés ügyére vonatkozó újabb forrásokat, ezért megtévesztett rokonérzéssel írnak a szászvári apátról, pedig Martinovicsnak nincs semmi keresni-
valója szabadsághőseink és vértanúink között. Martinovicsnak az az elismerés is elég, amelyet Kun Béla kormányától kapott, amely megállapította róla, hogy a kommunizmus első úttörőjéhez tartozott és ezért 1919. május elsejének emlékére a Vérmezőn papírmaséból készült szoborművet emeltetett neki.) — Méhely Lajos: *Martinovics*. Igaz, hogy Martinovics pörében a bíróság részéről formailag nem történt jogi sérelem, de azért bírái nem voltak függetlenek, hanem a felsőbb hatóság parancsának engedelmeskedtek. Legkevésbé sem csodálhatjuk, hogy Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Pulszky Ferenc, Concha Győző és sok más jó hazafi egyértelműen a megbotránkozás hangján emlékeztek meg a vérlázítóan kegyetlen ítéletről. „Mert mi is volt Martinovicsnak a bűne? A bíróság szerint felségsértés, amennyiben államfelforgató terveket kovácsolt s ezek kivételére titkos társaságokat szervezett és lázító kátékat szerkesztett, ami, ha elméletileg igaz is, a valóságban mindössze jámbor óhajtasokra és naiv elgondolásokra zsugorodott össze.“ Amilyen radikálisok voltak Martinovics titkos társaságának elvei, éppen olyan ártatlanok voltak az eszközei. A szerencsétlen ember túlon túl meglakolt, mert életével fizetett meg emberi gyöngeségeiért.

Akadémiai Értesítő. — 1932. évf., október—november. Berzeviczy Albert: *Megemlékezés Arany Jánosról*. Arany igazi lénye — legtöbbször — kétségtelenül lírájában szólal meg. Nagy szíve magába fogadta s dallá szűrte a világ, különösen a haza minden baját, fájdalmát. — Balogh Jenő: *Arany János, mint főtktár*. Arany két okból volt mintaszerű, felülmúlhatatlan főtktár. Egyrészt, mert tárgyilagossága, kötelességérzete és tudása alkalmassá tette őt minden eléje kerülő ügy alapos megvizsgálására és a vitás kérdések eldöntésére. Másrészt, mert fiatal korától kezdve mindent megtanult, amit akart és rendkívül sokféle tudomány, az irodalomnak és költészetnek pedig minden terméke iránt érdeklődött.

Athenaeum. — 1932. évf. 5—6. sz. Barta János: *Néhány szó újabb irodalomtudományunk elméletéhez*. Az irodalomnak az a szemlélete, amelyet Horváth és Thienemann munkáiban megismerhetünk s amely oly nagy lépés-

sel visz közelebb bennünket az irodalom igazi életének megismeréséhez: magyar talajból, a magyar irodalmiság szemléletéből nőtt ki s autochton belső fejlődéssel jutott el egy mindenütt érvényes fogalomrendszer kiépítéséig. A német tudománynak ebben az irányban még csak sejtései és elszórt kezdeményei vannak. Bizonyítéka ez a magyar tudományos kutatás ép, saját törvényű alkotó erejének.

Budapesti Szemle. — 1932. évf. 11. sz. Négyesy László: *Arany géniusza*. A géniusznak egyik főismertetője, hogy egyetlen, — tehát erős egyéniség. Arany géniuszában is ott van egy erős, tömör egyéniség, minden műve mögött ott áll az ő személyisége. Arany költő volt, elsősorban epikus, másodszorban lírai költő. Jellemző epikai géniuszára erős drámaisága. Rendkívül megérthetővé teszi alkotásait a remek kompozíció. Mindig lélektani kompozíciót ad. Mesetárgyainak, alakjainak egész felfogása már elejétől fogva pszichocentrikus. Ő az eposz fejlődésének eddig legfelsőbb fokán áll azzal is, hogy a legösszefogóbb szintézisét képviseli az epikai művészet eddigi történetének. Külön hivatottsága volt a halladára. Jellemző géniuszának erejére és terjedelmére nézve a nagy ellentétek egész sora és nagy távolságok átívelése. Ilyen erős összpontosítással, teli színnel, fejlettséggel egyetlen magyar költőben sem nyilatkozott meg a magyar szellem és ízlés. Aminő színmagyarsága, olyan Arany nyelvi csodája is. Arany valóban géniusz. Múlhatatlan, egyedülálló értékeket adott nemzetnek és emberiségnek. — Haraszthy Gyula: *Irodalomelméleti kérdések a múlt század második negyedében*. A költői és színi hatás kérdéseire vonatkozó vélemények kritikai ismertetése. — Berzeviczy Albert: *Megemlékezés Arany Jánosról*. Elnöki megnyitói beszéd. Arany igazi lénye legteljesebben lírájában szólal meg. — Egy tanár: „*Arany — a tanárok kezében*“. Kárpáti Aurél illycímű, a Nyugatban megjelent cikkében foglaltak kritikája. — 12. sz. Haraszthy Gyula: *Irodalomelméleti kérdések a múlt század második negyedében*. (III. és bef. közl.) A kor irodalomszemléletére vonatkozó nézetek kritikai ismertetése, különös tekintettel Kölcsény, Fáy, Kunoss Endre, Bajza, Henszlmann, Toldy Ferenc és mások észrevételeire. — 1933. évf. 1. sz. Áprily Lajos: *Baksay Sándor*. A változó ízlés válogathat munkái között, — de az irodalmi és nyelvi közömbösülés mai korában érdemes felmutatni színes és gazdag magyarságát. És az írói professzionizmus etikátlan korában jól esik rámutatni a tiszta szigeten élő nemes amatőrre. — Nagy Miklós: *Takács Sándor*. Megemlékezés a nemrég elhunyt történetíróról.

Debreceni Szemle. — 1932. évf. 9. sz. Révész Imre: *Tóth Béla levelei Révész Kálmánhoz*. Érdekes adatközlés. — Molnár József: *Jókai Versailles-ban*. Adatközlés Jókai 1878. évi párizsi útjáról. — Hofbauer László: *Endrődi Sándor nagyváradi évei* (1880—1891). Érdekes adatok, melyekből többek közt az is kitűnik, hogy a költő „Kupricz“ családi nevét hivatalosan csak 1916-ban változtatta „Endrődi“-re. — Dömötör Sándor: *A nyelvrújítás és egyéb irodalmi vonatkozások a régi Debreceni Kalendáriumban*. Adatközlés. — 11. sz. Belohorszky Ferenc: *Bessenyei Buda Tragédiájának forrásai és keletkezése*. Bessenyei Buda Tragédiája megalkotásakor a történeti anyagot Bonfini-ből meríthette, emellett ismerhette De Guignes történeti műve német fordítását s az anyagot átszötte a felvilágosodás gondolataival. — Kardos Albert: *Mikor halt meg Madách?* Felelet: 1864 okt. 5-én, éjfél után kb. 2 óraker. — Juhász

Géza: *Korunk lelke*. Ma már megállapítható, hogy a népi klasszicizmus varázsa az Ady-nemzedékben sem halványodott el.

Egyetemes Philológiai Közlöny. — 1932. évf., 7—8. sz. Hankiss János: *Prévost abbé és Magyarország*. (III.) Prévost abbé munkássága magyar vonatkozásainak részletes ismertetése. — Belohorszky Ferenc: *Bessenyei és a francia gondolat*. Eckhardt Sándor hasonló című dolgozatában rámutatott Besenyei eszméinek forrásaira, lírai költészetét azonban mellőzte. Pedig itt is sok becses adat található. — Neubart Flóra: *Verseghy forrásaihoz*. Verseghy Ferenc „Mariane haláláról“ c. verse rövidített fordítása Albrecht von Haller „Trauerode, beim Absterben seiner geliebten Mariane“ c. költeményének.

Erdélyi Helikon. — 1932. évf., 10. sz. Szerb Antal: *Bevezetés a magyar irodalom történetéhez*. Tájékoztató a szerző készülőfélben levő magyar irodalomtörténetéhez; a könyv módszerének, szempontjainak, anyagkiválasztásának és korszakfelosztásának ismertetése. „A legalkalmasabbnak látszik egy szociológiai felosztás: az irodalmat a szerint osztani korszakokra, hogy melyik volt benne a hangadó társadalom. Ennek az elvnek az alapján a következő korszakok adódnának: 1. Az egyházi irodalom kora. 2. A főúri irodalom kora. 3. A nemzeti irodalom kora. 4. A polgári irodalom kora.“ — *Babits Mihály levele* az Erdélyi Helikon irodalomtörténeti pályázatára beérkezett pályaművekről. Babits is az Invitis nubibus jeligéjű, Szerb Antaltól származó művet tartja pályadíjra érdemesnek. — 11. sz. Szerb Antal: *Arany János és Európa*. Arany János emberi alakjával, mely tisztán revelálódik művében nyelvének varázsa mögött, testvére volt e nemzedék nagy csendeseinek, csakművészeinek, a nemzeti múlt csodálatos megértőinek. (Pl. Hebbelnek, Tennysonnak s másoknak.) — Kovács László: *Epizód Arany János életéből*. Arany vándorszínészkedése egyik epizódjának (Kláriai kisasszonnyal való ismert jelenetének) novellisztikus leírása a Bolond Istók nyomán. — Molter Károly: *Arany- valuta*. Csak egy Aranyhoz méltó, akár dán mintájú parasztdemokráciára volna szükség, mely a magasabb aranyvaluta helyes elosztását előbbre tartaná az aranyhoz való göresös ragaszkodásnál, amilyenről Petőfi álmodott nagy barátjához írt leveleiben. Ez az álom pedig Arany kétségei után is meg fog valósulni. És akkor Petőfi lesz a kenyér és Arany a valutánk. Ady Endrének pedig állni fog már a szobra. — Reményik Sándor: *Balladák világa*. Amíg lélek lesz, amíg lelki-furdalás és büntudat lesz: addig élnek Arany alakjai. Balladás ez a mi világunk, talán egyetlen gigászi, megírandó ballada-téma. De ennek a balladás világnak nincs Arany Jánosa.

Erdélyi Múzeum. — 1932. évf., 7—12. sz. Kemény Katalin: *Erdélyi emlékirók* (II. és bef. közl.). Az egész magyar irodalom szempontjából ítélve, az emlékirások főjelentősége az, hogy az általános és való tárgy mellett az egyéni szemléletet szerephez juttatják. — Dömötör Sándor: *Vida György face-tái*. Kolumbán János ily című műve megalkotásánál csupán azt használta fel, amit szóbeszéd közben hallott, külföldi adomatár hatása nem mutatható ki munkáján. Kolumbán érdeme az, hogy először gondolt tudatosan a magyar humor termékeinek irodalmi formában való megrögzítésére.

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1932. évf., 4. sz. Horváth Cyrill: *Kódexünk skolasztikus elemei* (III. és bef. közl.). A magyar laikus közönség előtt a kódex hirdeti először a ratio fontosságát. A karthauzinak

és társainak rövidebb-hosszabb okoskodásai a legelső magyar szövegek, amelyek a deáktalanok számára utat törnek a tudományos gondolkodás világába. — Gálos Rezső: *A magyar műdal kezdete a XVIII. században*. A németes műdalt nálunk nem pusztán Anakreon követői, hanem az egész német rokokódalköltészet átültetése teremtette meg. Egy bécsi karmester, Steffan József Antal volt az, aki gyorsan terjedő dalaival új irányt szabott líránk fejlődésének. — Tóth Lajos: *Eötvös Károly, mint drámatró*. Eötvös Károly egyetlen, ránkmaradt darabjának címe: Bóthök uram szerencséje. Színmű négy felvonásban. Színre került a Budai Színkörben, 1915-ben. Gyöngé dráma. — Bartha Dénes: *A magyar énekelte vers forrásai Faludtól Horváth Ádámgig* (II. köf. közl.). Az 1787—1818. évközből való 21 darab kéziratot énekeskönyv ismertetése. — Kristóf György: *Kazinczy Gábor levelei gróf Mikó Imréhez*. Adatközlés. — Waldapfel József: *Katona József Urtikus évei*. Katona esetében félrevezethet az életbeli háttér keresése; ő ugyanis, mint Betti-elégiájából látható, mások verseinek tárgyát is megpróbálta feldolgozni. — Gálos Rezső: *Ismeretlen részletek Verseghy Ferenc életéből*. 1. Verseghy Ferenc 1811-ben nevelője volt báró Prónay Simon fiának, Lászlónak. 2. Marczibányiné — végrendeletének ránkmaradt szövege szerint — Verseghy Ferencnek háromszáz forint évjáradékat hagyott. — Gulyás József: *Tompa sírversei egy barátja arájának sírkövére*. Adatközlés. — Váczy József: *Horváth Döme emlékezései*. Személyes ismeretegen alapuló érdekes följegyzések Petőfiről, Bajzáról, Vörösmartyról és Horváth Mihályról. — Kozocsa Sándor: *Mikszáth Kálmán két ismeretlen levele*. „A fekete város“ c. regény ügyében Görgey Albertnek írt levelek 1909-ből. — Szabó T. Attila: *Adatok Felvinczi György életéhez*. Újabban előkerült három oklevél alapján kétségtelen, hogy Felvinczi halála évét nem 1706 körüli időre, hanem még az 1713. éven is túlra kell tennünk. — Málly Ferenc: *Bonyák és Metastasio*. Bonyák Bernát Joas c. drámája nem Racine Athalie-je, hanem Metastasio Gioas-a alapján készült, de valószínűleg egy latin iskoladráma közvetítésével. — Császár Elemér: *Batsányi verses levele Virághoz*. Ez a kismartoni hercegi könyvtárból előkerült verses levél lényegében megegyezik a költő Búsongás c. versével. Az utóbbi kompozíciójában és stílusában felülmúlja a levelet. — Waldapfel József: *Katona József gimnáziumi és egyetemi tanulmányai*. Adatközlés. — U. az: *Szenci Molnár Albert religio-emblémája*. Adatközlés.

Literatura. — 1932. évf., 11. sz. Diós-Szilágyi Sámuel: *Vadnai Károly, a nagy emlékező*. Megemlékezés a Fővárosi Lapok egykori szerkesztőjéről, születése százéves fordulója alkalmából. — 1933. évf., 1. sz. Márton Lajos: *Edesapám*. Az Abonyi Lajos néven ismeretes regényíró, Márton Ferenc fiának megemlékezése atyjáról, a jeles író születésének százéves fordulója alkalmából.

Magyar Kultúra. — 1932. évf., 21. sz. Ijjas Antal: *Arany tragédiája*. Örök magyar írói tragédia, hogy Arany művei alig kerültek bele fordítások révén a világirodalomnak nemzetközi módon ismert és ható anyagába. Nálunk akkor még nem volt polgári középosztály s Arany mint átmeneti korszak költője a külföldhöz viszonyítva jó másfél nemzedékkel előbbi irányok felvevője lehetett csak. A mához az Őszikék Arany Jánosra áll legközelebb. — 22. sz. Ágoston Julián: *Akik az irodalom kapuján dörömbölnek*. Amíg nem jut szóhoz s nem kerül az őt megillető helyre a fiatalság, nem lesz

katolikus irodalom, irodalmi élet. — 24. sz. Balanyi Gyögy: *Katona Istrán emlékezete*. Lelkének alaptónusa a lángoló szeretet, mellyel tanári hivatásán csüggött, mellyel rendjéhez, egyházához és nemzetéhez ragaszkodott. Ez a tudományok terén is az igazság rettenthetetlen bajnokává avatta a magyar történetírás titánját.

Magyar Nyelv. — 1932. évf., 7—8. sz. Jakubovich Emil: *Két új Anonymus-jelölt*. Juhász Kálmán a P. névkezdőbetű alapján az 1142. év táján élt Pál csanádi püspököt véli Anonymus Gestá-ja szerzőjének. Jakubovich szerint hasonló okoskodás alapján a Martyrius esztergomi érsek 1156. évi, Esztergomban eredetiben fennmaradt adománylevelében tanúként szereplő Primogenitus aradi prépost is említhető volna. Az idetartozó adatok azonban nem elég erősek ahhoz, hogy megdöntsék Jakubovichnak azt az eddig legvalószínűbbnek tekinthető föltevését, mely szerint Péter óbudai, majd székesfehérvári prépost volt a kevés híján két század óta keresett Anonymus. — U. i. 9—10. sz. Klemm Antal: *Zolnai Gyula*. (Születésének hetvenedik évfordulójára. Arcképpel.) Mint nyelvtudóst jellemzi Zolnait az éles kritikai érzék, a szigorú módszeres gondolkodás, a világos logika, tárgyilagosság, az anyag megbízhatósága, egyszerű, világos, magyaros előadás. — Jakubovich Emil: *A székelyderzsi rovástrásos téglá*. A téglán a derzsi egyházat a XVI. század első felében kibővített és restauráltató helybeli papnak, Miklósnak a neve van megörökítve.

Magyar Szemle. — 1932. évf., nov. sz. Kállay Miklós: *A magyar költészet új ósrényein*. Zord idők járnak a költészetre, mégis van új költői nemzedékünk s van világviszonylatban is igen jelentős líránk, amely időállóbb értékeket termel akár regényírásunknál, akár drámánknál, s mélyebben benne gyökerezik a nemzeti és társadalmi lét tápláló talajában, mint ezek. Közös jellemvonásai: 1. Az eszmei céltudatosság (az előző nemzedék költészete tipikus hangulatköltészet volt). A mai költőnek eszményei és eszméi vannak. 2. Ez a nemzedék sokkal kevésbé áll idegen befolyás alatt, mint bármely előző. Impulzusként inkább a régi magyar költészethez fordul. 3. A teljes és plasztikus erejű kifejezést többre becsüli minden technikai tökéletességnél, a nyelv díszítő elemeinek játékánál. — A mai költői nemzedékből talán legszélesebb rétegekhez szól Mécs László. Főjellemzője: a képzelet képalkotó intenzitása és annak parthenogenesise. (Nála a szavak zenés zengzete önnagát termékenyíti meg.) Az új spirituális költészet képviselői még Kocsis László, Székely László, Horváth Béla és Gulyás Pál. E csoport barokk katolikus gazdagságával szemben a realizmus közvetlenebb átélése jellemzi Illyés Gyulát és társait, Erdélyi Józsefet, József Attilát és Bartalis Jánost. Ez a költői irány valósággal az archívumi kutatások aprólékosságával keresi gyökereit a paraszti rétegekben. Halványabb a népi hatás Fodor József, Szabó Lőrinc, Sárközi György, Méray László, Fenyő László és Nadányi Zoltán költészetében. Bizonyos, hogy az újat kereső költészetet valami egyetemes, magyarságában és az egész emberiség felé táruló humanizmus hatja át s realizmusában is ott lobog az eszmei magasságokat áhító idealizmus. — Pongrácz Kálmán: *A felvidéki fiatalok folyóirata*. A Kassán 1932 február hóban Magyar Írás címmel megindított folyóirat jelentőségének ismertetése. A magyar nemzeti és szociális gondolatnak széles rétegeket egyesítő programja körében született organum az idősebb,

nemzetien konzervatív réteggel való kapcsolatát a Szentiványi Kúria és Kazinecy Könyv- és Lapkiadó Szövetkezettel létesített kapcsolatai révén találta meg, míg ifjúsági „hátvédje“ azon fiatalokból rekrutálódik, akik progresszív hajlamaik folytán a konzervatív ifjúsági egyesületekből, viszont nemzeti érzelmük miatt a „Sarlóból“ kiváltak és az 1932. év elején Prágában létrehívták a Magyar Munkaközösség mozgalmát. — 1933. évf., 1. sz. Nyirő Gyula: *Ady, a schizoid költő*. A schizophrénia legjellemzőbb lelki tünete: a személyiség hasadása. A betegek úgy viselkednek, mintha nem egy, hanem egyszerre több lélek is lakozna bennük. Ady sajátos összetett lelkét Horváth János már 1910-ben felismerte s le is írta. Ma sem tudnók jobban mondani, mint ahogyan ő megfogalmazta. Megállapítható, hogy azok a lelki erők, melyek a schizophréniás költők költői alkotóerőit jelentik, Ady Endre költői erejének is alkotórészei. Azonban e tulajdonságok Ady lelkének csak egyetlen regiszterét jelentették, mégha a leghatalmasabbat is, csak egyet a sok közül. Ady ezt a regisztert oly tökéletesen szólaltatta meg, ahogyan azt csak a zseni teheti. — Bisztray Gyula: *Társadalmunk a színpadon*. Az újabb drámairodalomból három színmű mint a hazai koráramlatoknak (falumozgalom, harmincévesek, elszakított magyarság) s egyben három társadalmi rétegnek (nép, középosztály, arisztokrácia) komoly művészi becsüvéből fakadó drámai ábrázolása. Ezek: Babay József: Veronika, Boross Elemér: Forgószél és Hunyady Sándor: Erdélyi kastély. Ami korszerű szociális tartalom a szezon többi magyar újdonságát még betölti, az jóformán mind a dolgozó nő alakja körül kristályosodik ki.

Napkelet. — 1932. évf., 11. sz. Rényi Győző: *Tormay Cecile Bujdosó könyve egy francia tábornagy kezében*. Érdekes széljegyzetek ismertetése. — Leffler Béla: *Karlfeldt és Petőfi*. Megállapítható, hogy Petőfi — német közvetítéssel — svédre fordított versei hatással voltak Erik Axel Karlfeldt (1864—1931) svéd költő munkásságára. — Németh Antal: *Az ember tragédiájának német színpadi jubileuma*. A negyven év előtti hamburgi előadás szemtanuja — Eszterházy Miklós gróf — benyomásának ismertetése Dóczi Lajos egykorú följegyzése nyomán. — Kristóf György: *Szendrey Julia egy ismeretlen leveléről*. A Petőfinére vonatkozó vitás adatok mérlegelése. — 12. sz. U. az: *Szendrey Julia egy ismeretlen leveléről*. Egy újabban előkerült levél bizonyossága szerint Szendrey Julia, mint Horvát Árpádné is, hűséges, gondos édesanyja maradt Petőfi Sándor fiának.

Pannonhalmi Szemle. — 1932. évf., 3. sz. Kurzweil Géza: *Új embertípus — új ízlés — új irodalom*. A kialakult új magyar embertípus lelki igényei nem tartották önmaguk hü kifejezésének a nemzeti klasszicizmus egységes ízlését. — Bánhegyi Jób: *Kafka Margit*. Írói arckép. Kafka Margit kétségtelenül eredeti és nagy tehetség volt, azonban a kedvezőtlen körülmények miatt nem fejlődött szerencsésen. Elismerés illeti kiváló megfigyelő- és analízáló-képességét, de az olvasó mégis csalódással teszi le a könyveit az író kiábrándult világnézete miatt, mely szerint az életnek nincs megszabott értelme és rendeltetése s ez a föld csak nemtelen ösztönök vad tusáinak színhelye. — 4. sz. Hein Tádé: *Mécs László*. Mécs a modern lírának Petőfihez hasonlító értéke. Élményei széklelményéből indulnak, hová testi szem soha nem hatol, s feltérésük nyomán végigremeg egész embervalónk.

Pásztortüz. — 1932. évf., 16. sz. Szász Károly: *Erdélyi emlékek.* Irodalmi vonatkozású családtörténeti adatok. — 21. sz. Kovács Károly: *Arany Jánosról.* Arany kimeríthetetlen. Méltatása és magyarázata körül gazdag irodalom keletkezett még a költő életében és az elmúlt 50 év alatt.

Protestáns Szemle. — 1932. évf., 11. sz. Németh László: *Arany János.* Arany János a legnagyobb költő, talán épp képességének és a szerep-teremtő erőnek aránytalanságában a legmagyarabb. Nincs irodalmunknak nagyobb költői erőkézlete nála. — 12. sz. S. Szabó József: *Visszapillantás a Protestáns Szemlére.* Adatok a címben írt folyóirat történetéhez. — Kovács József: *Séta Tóth Arpád szülőháza körül.* Tóth Arpád Nándor, a nemrég elhunyt lírai költő 1886 április 18-án, Aradon, a Sarló-utca 57. sz. házban született. E ház most Komlói Tivadar tulajdona. A környék jelenlegi lakói közül csak kevesen emlékeznek a költő gyermekkorára és családi viszonyaira. — Arokháty Béla: *A Magyar Református Kántorkönyv és egyházi ének-ügyünk.* Felelet Hódossy Béla válaszára. — Zoványi Béla: *Sztárai Mihály és társai, mint képzelt püspökök.* Sztárai nem volt generalis superintendens, hanem csupán episcopus címmel esperes. — 1933. évf., 1. sz. Gulyás Pál: *Jegyzetek az Arany-érfordulóhoz.* Arany szerepe a magyar irodalom jövődő változásaiban: mértékegység. Úgy viszonylik ő a modern magyar irodalomhoz, mint spektrumhoz a napvilág. Ő a természetes fény.

Századok. — 1932. évf., 7–8. sz. Joó Tibor: *Zrínyi történetiszemlélete és a barokk.* Mindig a korban feladott kérdések megoldására alkalmas egyének kerülnek az előtérbe, válnak döntő és termékeny hatások forrásává. Ez alapon bontakozhat ki homogén, de csak relative homogén korszellem. E megfontolásokat könyvére vonatkoztatva, belátható, hogy egyedül a barokk korszellellemmel meg nem magyarázható, ellenben személyisége, élete és művei forrásai lehetnek a barokkra vonatkozó általános ismereteinknek, miután ő is egyik kimagasló reprezentánsa korának. — Császár Elemér: *Dézsi Lajos (1868—1932).* Dézsi nevét megörökítik a nevével jelzett tudományos dolgozatok, hirdetve szerzőjüknek széleskörű olvasottságát és gazdag tudományos ismereteit, fáradhatatlan buzgalmát és mindenre kiterjedő gondját.

Ungarische Jahrbücher. — 1932. évf., 3–4. sz. Moravék Endre: *Das Ungarische Bibliothekswesen.* A magyar könyvtárügy állapota, tekintettel az elesatolt területekre is.

Vasárnap. — 1932. évf., 20. sz. Berényi László: *Egy szál virág a krasznajarszki stron.* Emlékezés Gyóni Gézára. — Berthe Sándor: *Vadnai Károly (1832—1892).* Megemlékezés a címben írt jeles íróról születése százéves fordulója alkalmából. — 22. sz. Göbl László: *Arany jubileuma Magyarországon.* Úgy látszik, korunk Arany-felfogása arra hajlik, hogy műveiben minden műfaji köntösön túl megkeresse az érző embert, a lírikust. Az igazi költőt.

II. Hirlapok.

Budapesti Hirlap. — 1932. évf., 239. sz. Voinovich Géza: *Arany János és a színház.* Arany emberábrázolása általában igen sokoldalú, oly plasztikus, minőt a színpad kíván.

Debreceni Független Ujság. — 1932. évf. nov. 30. Kardos Albert: *Arany János temetése*. Adatközlés.

Kalocsai Néplap. — 1932. évf. 47. sz. Timár Kálmán: *Katona István külseje*. Katona külsejéről Horváth István naplója értesít. Egykoru hiteles arcképe Hanisch Máttyás alkotása 1800-ból. Több másolata ismeretes, többek közt Lacza Andre festményei. — 51. sz. Lukinich Imre: *Katona István emlékezete*. Emlékbeszéd. — 51. sz. Winkler Pál: *Katona István történetről és a Főszékes-egyházi Könyvtár*. Katona 1781—82-ben a Patacsich-könyvtárat rendezte Kalocsán. 1790-ben vállalta el a könyvtárőri tisztséget.

Kalocsai Ujság. — 1932. évf. 53. sz. Timár Kálmán: *Katona István letelepedése Kalocsán*. Adatok Katona életéhez.

Magyarság. — 1932. évf. 239. sz. Kmetykó Zoltán: *Aranyról beszélt két tanítványa...* Fitoss Vilmos ny. tendőrfőkapitány és Dabasi Halász Gyula visszaemlékezései Arany János nagykőrösi tanárságára. — 240. sz. Dóczy Jenő: *Arany evangéliuma*. Arany az istenimádatból indul ki s eljut a felebaráti szeretettséghez; a keresztényi türelem és bizalom ösvényén visszajut a Istenben való hithez. Ez a bővös kör zárt eszményi világot teremt, melynek minden zugát az erkölcsi törvény világítja be. — Móricz Pál: *Mikszáth szegedi boldogsága*. Emlékezés Mikszáth Kálmán szegedi újságíróskodására. — 1932. évf. XII. 18. Móricz Pál: *Abonyi Lajos születésének századik évfordulójához*. Adatközlés.

Nemzeti Ujság. — 1932. évf. dec. 8. *Tóth-Kecskés Sanyika öröksége*. Hír arról, hogy egy Tóth-Kecskés Sándor nevű, tüdőbajban elhalt műhímező-segéd hagyatékában „Fiamnak“ felírású, ceruzával írt versfüzetet találtak. A füzet „Testamentumom“ c. versét Császár Elemér sikerültnek tartotta, de egyben valószínűtlennek, hogy tudatlan embertől származott volna. (Utóbb kitént, hogy a szóbanforgó vers már nyomdában is megjelent Várnai Zseni Anyaszív c. kötetében. A füzet tulajdonosa tehát innen írta ki. V. ö. Esti Kurir, 1932. évf. 276. sz. „Mit szól hozzá“ c. cikkét.) — U. i. XII. 11. sz. *Ki írta a Kerek Ferkó történeteit?* Felelet azoknak a lapoknak, amelyek csodálkoztak azon, hogy irodalomtanárok nem ismertek rá Tóth-Kecskés Sándor kézíratos füzetében Várnai Zseni versére. A cikk írója szerint Móricz Zsigmond Kerek Ferkó c., 1913-ból való regényének egyik részlete azonos szövegű Péter Dénesnek a Magyar Nyelvőr 1879. évf.-ban megjelent, tájékoztatásban írt elbeszélésével. Az egyező szövegrészlet 3—400 sor terjedelmű. „A baloldali irodalom számára íme itt a feladat, oldja meg ezt a rejtélyt“ — írja a Nemzeti Ujság. — *Móricz Zsigmond beismerte, hogy a Kerek Ferkó 20 oldala nem tőle való*. Hosszabb közlemény a címben írt tárgyról, vonatkozással arra is, hogy Péter Dénes író volt-e vagy sem. — X. 23. sz. (okt. 23). Jónás Károly: *Apróságok Arany János életéből*. Ismert adatok föllevenítése. — Okt. 26. sz. Darnay Kálmán: *Utolsó találkozásom Arany Jánossal*. Adatközlés. — Okt. 30. sz. Tordai Ányos: *A láthatatlan embernél*. Megemlékezés Gárdonyi Gézárról. — Dec. 4. sz. Lepold Antal: *Katona István történetíró háza Esztergomban*. A mai Szent János-utca 6. sz. ház volt Katona esztergomi lakóháza. Ezt 1773-ban szerezte, 1793-ban pedig eladta a hercegprímási uradalomnak. — Dec. 13. sz. Lukinich Imre: *Emlékbeszéd Katona István történetíró kalocsai emléktáblája felavatásakor*.

A Pesti Hírlap Vasárnapja. — 1932. évf. 43. sz. Kosztolányi Dezső: *Arany János* (1882—1932). Megindultan tekintünk emlékére. Mindig együtt fogják bámulni őt és anyanyelvünket, melyet a legmagasabb tőkélyre emelt. Költészete a magyar nyelv kincsesházája. — Siklóssy László: *Arany János képzőművészetünkben.* (Than Mór, Lotz Károly, Fadrusz János és Krisch Aladár Arany-illusztrációiról.) Arany költészete még befejezetlen témája a képzőművészetnek.

Pesti Napló. — 1932. évf. X. 16. Lackó Géza: *Arany János két év-szám között.* Irodalmilag Arany János nem a népies nemzeti irány megalapítója s legnagyobb alakja, hanem szellemtörténetünk beteljesítője, csúcspontja és összefoglalása. — Jeszenszky Sándor: *Arany János és Budapest.* Tárcaszerű cikk arról, hogy Aranynak érdemei vannak Budapest multjának föltámasztásában, emlékezetessé tételében, egy szóval az idevágó tradíció megteremtésében.